

Loomade heaolu, lihaveiste heaoluindikaatorid

Ragnar Leming ja Marko Kass

Mahepõllumajandusliku lihaisekasvatuse infopäev
14.12.2017, Paide

LOOMADE HEAOLU?

HEAOLU PARENDAMINE EESMÄRGIKS

14.12.2017

Varasemad uuringud

Projekt (01.09.2015-30.11.2016) „Veiste vabapidamise külmlautade loomaheaolulased riskid Eesti tingimustes“, juht professor David Arney
Projekti eesmärgiks oli kohtvisiitide kaudu hinnata veiste vabapidamisega külmlautades esinevaid heaolulaseid riske.

Heaolu hindamine viidi läbi 10 farmis neljal aastaajal, mille tulemusel täheledatai viit olulisemat heaoluga seotud riski vabapidamise veiselautades: **toitumus** (liialt palju kõhnu lehmi), **nahaprobleemide esinemine**, **lonkamine**, **ebapiisav jootmisseadmete arv ning asetete ebamugavus** (liialt pikk lamama heitmise aeg).

Heaoluga seotud riskid ei erinenud suurfarmide ja väiksemate veise farmide vahel, va loomahoivi aspekt.

Soovitav on olemasolevat seadusandlust mõnedes aspektides täiendada või täpsustada (loomahoid; subjektiivsus, koostitus jne).

14.12.2017

Varasemad uuringud

14.12.2017

Varasemad uuringud

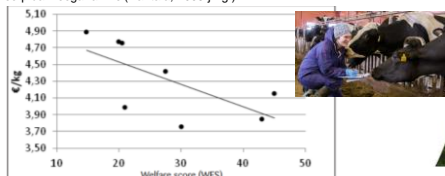

14.12.2017

HEAOLU JA TOODANGU VAHELINE SEOS

Heaolu skoori (WFS) ja tootmiskulude (EUR/kg) vaheline seoses kaheksa intensiivse pidamisega farmis (Rantala, 2005 järgi).

14.12.2017

VIIS VABADUST

Loom on vaba näljast ja janust

Juurdepääs puhtale veele ja söödale säilitamiseks täielik tervis ja elujõud

Loom on vaba ebamugavusest

sobiv keskkond: nt. peavari ja mugav puhkeala

Loom on vaba haigustest, vigastustest ja valust

ennetus ja/või kiire diagnoosimine ja ravi

Loom on vaba hirmust ja stressist

tagada tingimused vältimaks vaimseid kannatusi

Loom saab väljendada vabalt oma loomuliku käitumist

tagada piisav ruum, nõuetekohane rajatis ja sotsiaalne kontakt

14.12.2017

HEAOLU KRITERIUMID JA ASPEKTIID

Heaolu kriteerium	Heaolu alakriteerium
Hea söötmine	Pikaajalise nälja puudumine
	Pikaajalise janu puudumine
Hea pidamine	Mugavus puhkamisel
	Terminine mugavus
Hea tervis	Liikumise hõlbustamine
	Vigastuste puudumine
	Haiguste puudumine
Loomuomane käitumine	Farmi protseduuridest tingitud valu puudumine
	Sotsiaalse käitumise väljendus
	Telste käitumiste väljendamine
	Hea inimese ja looma vaheline suhe / loomahoid
	Üldise hirmu puudumine

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Üldandmed

Nimi (hindaja)	
Kuupäev	
Farmi nimi	
Loomade arv (kehamass kuni 350 kg)	
Loomade arv (kehamass üle 350 kg)	
Tõug	

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Üldandmed

Karjatamise võimalus
Jalutamiskoppel
Varjualune

Rasked poegimised
Loomade suremus
Abordid

SUREMUS
Kuni 24 kuni vanune
24 h kuni 10 päeva
10 päeva kuni võõrutamiseni
Võõrutusest esimese poegimiseni
Vähem kui 30 kuud
Üle 30 kuu vanused
KOKKU

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Kvalitatiivse käitumise hindamine

Loomi tuleb jälgida ligikaudu 10-20 minutit, misjärel hinnata nende käitumuslikku väljendumist („kehakeelt“) järgmiste näitajate kaudu

ELAV	Min.	_____	Max.
RAHULOLEV	Min.	_____	Max.
HRMANUD	Min.	_____	Max.
LOID	Min.	_____	Max.
SÕBRALIK	Min.	_____	Max.
ÄRRITATUD	Min.	_____	Max.

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Sotsiaalne käitumine

Üldisus	Kehamass	Algasõpp	Kehvust (min)	Loomade arv	Agonistlik tegevus				Tervis	
					Puukäimine	Tõjamine	Kakamine	Jätamine	Kõnnata	Märksused

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Loomade individuaalne hindamine

Lõuna	Üldisus	Kehamass	Kehvust (min)	Loomade arv	puhtus				vigastused				
					puhtus	puhtus	puhtus	puhtus	puhtus	puhtus	puhtus	puhtus	
1													
2													
3													
4													
5													
6													

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Veeanumad / puhtus

Üldisus	
Loomade arv	
Sotsiaalne käitumine	
Jooja 1	☐ kina pikkus cm
Tüüp	☐ ümberkeeratav kina pikkus cm
	☐ aut. jooja
	☐ reservuaariga jooja
	☐ palkidega kina
	☐ nappelõu
Puhtus	☐ must ☐ osaliselt ☐ puhas
Kas joonistuste funktsioneerib?	☐ ei ☐ jah
Vee gaasivool	☐ <10l/min ☐ >10l/min ☐ kina

14.12.2017

Lihaveiste heaolu hindamise protokoll

Pidamisega seonduv

Nudistamine ja vasikate tervis
 Mitu protsenti loomadest nudistatakse _____
 Mis vanuses loomi nudistatakse _____
 Meetod (termokaunter, hape) _____
 Analgeesia (valuvaigisti kasutamine) jah _____ ei _____

Sabade lõikamine
 Kas sabasid lõigatakse? jah _____ ei _____
 Meetod _____
 Analgeesia (valuvaigisti kasutamine) jah _____ ei _____

Kastreerimine
 Kas loomi kastreeritakse? jah _____ ei _____
 Meetod _____
 Analgeesia (valuvaigisti kasutamine) jah _____ ei _____

14.12.2017

Projekti ülevaade I

Aastaringelt välitingimustes peetavate lihaveiste ja lammaste tervise- ning heaolunäitajad. Lihaveiste ja lammaste heaolundiinikaatorite väljatöötamine. Poollooduslikud kooslused lihaveiste ja lammaste söödabaasina, soovitud lisa söötmise vajalikkuse kohta

Projekti juht: Peep Piirsalu, dotsent, põllumajandusteaduste kandidaat (PhD)

Projekti algus: 01.09.2016

Tulemuste esitamise tähtpäev: 30.09.2019

Projekti finantseerib Maaluministeerium

14.12.2017

Projekti ülevaade II

Projekti eesmärgiks on saada järgnevat teavet, mis arvestab Eesti looduslike tingimusi ja loomakasvatuse eripära:

- millised on lammaste ja lihaveiste jaoks mitesobivad ilmastikutingimused, mille esinemisel peab loomakasvataja loomi ilmastiku eest kaitsma;
- millised varjevõimalused on piisavad tagamaks lammaste ja lihaveiste kaitses halbade ilmastikutingimuste korral;
- millised on lammaste ja lihaveiste heaolu hindamiseks sobivad indikaatorid;
- millised on aastaringelt lambaid ja lihaveiseid välitingimustes pidavate farmide veterinaarsed ja loomakasvatustiliku näitajad;
- Kas poollooduslikud kooslused lammaste ja lihaveiste söödabaasina tagavad loomadele piisava varustatuse vajalike toitefaktoritega ning millised on soovitud lisa söötmise vajalikkuse kohta.

14.12.2017

Projekti ülevaade III

Projekt eesmärkidest lähtuvalt jaotatakse projekti tegevused kolmeks:

- Töötatakse välja lihaveiste heaolu hindamiskriteeriumid (indikaatorid).
- Viiakse läbi lihaveiste käitumisuuring selgitamaks lihaveiste valikuid erinevates farmides erinevate ilmastikuolude (suvine kuumus ja talvine niiske/külm, ilmastikuandmed) korral.
- Selgitatakse söötmisnorme aluseks võttes välja poolloodusliikel kooslustel karjatavate lihaveiste varustatus vajalike toitefaktoritega erinevatel karjatamisperioodidel (kevad, suvel ja sügisel). Lisaks antakse soovitusid lisa söötmise (sh mineraalsöödad) vajalikkuse kohta.

14.12.2017

Suur aitäh kuulamast

Ragnar Leming – ragnar.leming@emu.ee

Marko Kass – marko.kass@emu.ee

14.12.2017

